

Uitvoerders van uiterste wilsbeschikkingen en vereffenaars van nalatenschappen

Praeadvies naar Belgisch recht (Prof. R. Dekkers)

A. UITVOERDERS VAN UITERSTE WILSBESCHIKKINGEN.

1. Deze figuur komt in de practijk maar zelden voor.

Plichten en bevoegdheden van de „executeur testamentair” vindt men uiteengezet in art. 1025 tot 1034 van het B. W. B. Opvallend is de beperkte omvang van die bevoegdheden. De executeur is vooral een bewaarnemer van de nalatenschap en een uitvoerder der legaten. Hij is echter geen beheerder: hij heeft het recht niet, te verkopen (zelfs niet de roerende goederen), vorderingen te innen, noch schulden te betalen.

B. VEREFFENAARS VAN NALATENSCHAPPEN.

2. De vereffening van nalatenschappen, zowel testamentair als *ab intestato*, laat de Belgische wet in de regel aan de erfgenaam zelf over.

Alle zogenaamde „wettelijke erfgenamen” (descendenten, ascendenten, zijlinie) worden door de wet automatisch in bezit van de nalatenschap gesteld (*saisine*). Slechts de zgn. „onregelmatige opvolgers” (buitenechtelijke kinderen, langstlevende echtgenoot, Staat) moeten zich in bezit laten stellen. B. W. B. art. 724.

Ten opzichte van derden, en namelijk van de schuldeisers van de overledene, maakt dit echter weinig verschil. Zowel de onregelmatige opvolgers als de wettelijke erfgenamen moeten de schulden van de nalatenschap betalen, desnoods met hun eigen penningen (*ultra vires hereditatis*). DE PAGE en DEKKERS, TRAITÉ, IX, 518.

3. Slechts uitzonderlijk wordt de nalatenschap afzonderlijk vereffend. Ik doel op:

a. De onbeheerde nalatenschap (*succession vacante*, B. W. B. art. 811—814).

b. De onbeërfde nalatenschap (*succession en déshérence*), d.w.z. die, welke de Staat overneemt, bij gebrek aan erfgenamen of andere opvolgers.

c. De gefailleerde nalatenschap (*faillite après décès*, Wet van 18 April 1851, art. 486).

d. De voorlopige beheerder, welke de voorzitter van de rechtbank aanstellen mag, zolang de nalatenschap door de (overigens bekende) erfgenamen of opvolgers niet aanvaard is, vereffent slechts dan, wanneer de voorzitter hem die opdracht geeft. Meestal is hij echter niet meer dan een bewaarnemer. De wet heeft deze figuur niet voorzien. DE PAGE en DEKKERS IX, 788.

4. *Voordelen van het Belgisch stelsel.* — Vereffening der nalatenschappen door de erfgenamen zelf heeft het grote voordeel van de eenvoud, — zolang er geen betwistingen ontstaan, en voor zover de nalatenschap solvent is. (Maar het recht moet zich nu eenmaal bezig houden met de gevallen, waar er wel moeilijkheden ontstaan).

Vereffening door de erfgenaam biedt verder de mogelijkheid, om de toestand van vóór het overlijden gemakkelijker te laten voortduren ten gunste van de langst levende echtgenoot. De erfgenamen, *in casu* de kinderen, zien meestal voorlopig van alle deling af, en betalen de schulden ieder voor zijn deel.

Bij vereffening door de erfgenamen komen verder de affectieve waarden in de nalatenschap beter tot hun recht.

5. *Nadelen.* — Tegenover die voordelen staan nu talrijke nadelen.

a. De erfgenaam is niet altijd een *zakenman*. Vaak laat hij de last van de vereffening aan een derde, meestal een notaris, over.

b. Wanneer de erfgenaam vreest, dat de nalatenschap insolvent is, staat hij voor een soms pijnlijke keus: zal hij gewoonweg aanvaarden (daarmee de volle last van de schulden op zich nemend), of zal hij aanvaarden onder voorbehoud van *boedelbeschrijving* (B. W. B., art. 793 vlg.)? Het tweede is voor hem weliswaar secuurder, doch het werpt soms een schaduw op de goede naam van de overledene en van zijn familie.

Overigens biedt aanvaarding mits boedelbeschrijving de volgende technische gebreken (DE PAGE en DEKKERS, IX, 961):

— het valt niet duidelijk uit te maken, of de erfgenaam met zijn eigen vermogen (maar toch tot beloop van de *activa* der nalatenschap) gebonden is, of alleen met de *activa* der nalatenschap?

— ook niet, of de scheiding van goederen tegenstelbaar is aan derden (zoals medeërfgenamen, schuldeisers, legatarissen)?

— het B. W. B. heeft de plichten en de verantwoordelijkheid van de erfgenaam onder boedelbeschrijving onvoldoende uitgewerkt;

— de vereffening gebeurt niet collectief, zoals in geval van faillissement: schuldeisers en legatarissen worden op individuele vorderingen aangewezen, tot grootste onzekerheid van allen.

c. Wanneer de schuldeisers of de legatarissen van de overledene vreezen, dat de erfgenaam insolvent is, mogen ze tot *boedelscheiding* overgaan (B. W. B. art. 878).

Maar deze is slechts een gebrekkig hulpmiddel (DE PAGE en DEKKERS IX, 1004):

— ze is, net zoals aanvaarding onder boedelbeschrijving, een individuele maatregel; ze helpt alleen de schuldeiser of de legataris, die ze aanvraagt; ze brengt geen collectieve vereffening mede;

— ze ontnemt de aanvaardende erfgenaam, noch zijn hoedanigheid van schuldenaar, noch die van bezitter der nalatenschap;

— de schuldeisers der nalatenschap zijn niet verplicht, hun vordering tot de nalatenschap te beperken; ze mogen evengoed beslag leggen op de eigen goederen van de erfgenaam, tot nadeel van de schuldeisers van de erfgenaam;

— zijn er meerdere erfgenamen, dan belet boedelscheiding de verdeling

der schulden onder hen niet (B. W. B. 1220): de schuldeiser der nalatenschap moet toch ieder slechts voor zijn deel vervolgen;

— de rechtspleging der boedelscheiding is door de wet niet duidelijk beschreven.

d. Is er meer dan één erfgenaam (die aanvaardt), dan ontstaat onder hen *onverdeeldheid*.

Een zeer hinderende toestand (DE PAGE en DEKKERS, IX, 1007):

— ieder medeërfgenaar mag zich tegen daden van beschikking, verandering, zelfs verbetering, verzetten (*in pari causa, potior est prohibentis*);

— de onverdeelde zaken zijn meestal minder productief;

— *indivisio mater rixarum*.

e. Om uit onverdeeldheid te geraken, moet tot *deling* worden overgegaan.

De deling nu is door de wet op vrij gebrekkige wijze ingericht (DE PAGE en DEKKERS, IX, n°. 1045):

— de gerechtelijke deling brengt vele kosten mede;

— de bevoegdheden van rechter commissaris, notaris en rechtbank zijn niet al te scherp afgebakend;

— de wens, om ieder erfgenaam een deel te geven in elk goed der nalatenschap leidt vaak tot verbrokkeling;

— het loten der kavels is natuurlijk een blinde oplossing;

— het zgn. „declaratief” karakter van de deling (B. W. B. art. 883) is een bron van moeilijkheden, — een voortzetting van de nadelen der onverdeeldheid: alle daden van beschikking, door één erfgenaam tijdens de periode van onverdeeldheid verricht, blijven afhangen van het resultaat der deling, en zullen dan alleen geldig zijn, indien de vervreemde of met hypotheek bezwaarde goederen juist aan de beschikkende erfgenaam zijn toebedeeld.

f. Meerdere erfgenamen mogen weliswaar *overeenkomsten van onverdeeldheid* sluiten (B. W. B. art. 815).

Maar dit veronderstelt dat ze het eens zijn, — en dan zijn alle oplossingen even goed.

Verder werpen die overeenkomsten ook moeilijkheden op, namelijk wat betreft de termijn, de sanctie, de hernieuwing, de tegenstelbaarheid (DE PAGE en DEKKERS IX, 1079—1083).

BESLUIT.

6. *Voorstellen de lege ferenda.* —

A. Wat de executeur testamentair betreft, zou de wet zijn bevoegdheid moeten uitbreiden tot alle daden van beheer en van vereffening.

Natuurlijk blijft het de erflater zelf overgelaten, die bevoegdheid in te krimpen of nog verder uit te breiden: de executele is in de eerste plaats een privé-zaak.

Daarom valt het ook moeilijk, de executele te regelen, zolang ze niet dieper in de praktijk ingeworteld is.

B. Publieke vereffenaars van nalatenschappen (testamentair of *ab intestato*) dienen ingevoerd. Wat dit betreft, verwijs ik naar het door Mr A. F. VISSER VAN IJZENDOORN opgestelde gezamenlijk rapport.